

AJALUGU 5. KLASS

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu;
- 2) tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;
- 3) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 4) leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajaloo teavet;
- 5) kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloo fakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;
- 6) mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsides;
- 7) tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid

2. Õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitluse põhimõtte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Luuakse sild mineviku ja nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundatakse arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust ning paljusid Eesti ajaloo probleeme.

Ajaloo mõistmisele aitavad kaasa ekskursioonid, õppekäigud, ajaloo- ja ilukirjandus, teater ja kino, meedia, internet, erinevad inimesed ning paigad. Seda kogemust koolis õpituga ühendades kujuneb õpilasel arusaam ajaloost. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline integratsioon ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse erinevaid oskusi:

- 1) ajas orienteerumise oskus, oskus analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamine;

- 3) küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine;
- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- 6) allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine ja hindamine, suuline ja kirjalik eneseväljendus ning IKT vahendite kasutamine.

Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu. Oskuste taset kirjeldatakse kooliastme lõpul õpitulemustena.

Ajaloo mõistmise seisukohalt on tähtis kujundada võimet asetada end kellegi teise olukorda, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes. Ajalootundides tutvustatakse õpilastele erinevaid ajalookäsitlusi neist ühtki peale surumata. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajalooürija seisukohast, kujundatakse kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrreldakse ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist eri allikates.

Õppetegevuses rakendatakse mitmekesisist metoodikat, mis võimaldab õpilastel aktiivselt osaleda õppetegevuses, arendada oma õpioskusi, teha järeldusi, kujundada ja väljendada oma arvamust ajaloosündmuste või -nähtuste kohta. Ajalooprobleemide analüüsimise kaudu rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kultuuriline identiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse, areneb õpilase ajalooline mõtlemine ning rikastub ajalooteadvus.

3. Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
- 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ning rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks ning loovateks ja kriitiliselt mõtlevateks isiksusteks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: muuseum, näitus, raamatukogu, arvutiklass, ajaloolis-kultuuriline keskkond (muistised, ehitised) jne.

II kooliastme spetsiifilised õppetegevused. Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: vestlus, arutelu, rollimäng, ajaloolise kujutluse loomine, loovülesande, kava, ajajoone, õpimapi koostamine, praktilised ja uurimistööd (nt töö allikate ja kaardiga, töölehe ja kontuurkaardi täitmine, loovtöö kirjutamine, infootsing teabeallikatest), tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, mudelite ja makettide valmistamine).

4. Õppesisu ja õpitulemused

Teemad ja orienteeruv tundide maht

Teema	5. klass
Ajaarvamine	10
Ajalooallikad	8
Eluolu	8
Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud	9
Kokku	35

4.1. Ajaarvamine

Õppesisu	Õpitulemused
Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase: sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine• Kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus• Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid• Väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu• Kasutab ajalookaarti

Lõiming pädevuste, läbivate teemade ja teiste õppeainetega:

Pädevused. Analüüsib enda teadmisi ja oskusi; väljendab end selgelt ja asjakohaselt; teeb koostööd ja arvestada teisi.

Läbivad teemad. Teabekeskond; keskkond ja jätkusuutlik areng; tehnoloogia ja innovatsioon; kultuuriline idrntiteet.

Õppeained. Matemaatika: Rooma ja araabia numbrid. Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt. Eesti/vene keel ja kirjandus: suuline ja kirjalik eneseväljendamine, ilukirjandus.

4.2. Ajalooallikad

Õppesisu	Õpitulemused
Ajalugu ja ajalooallikad	<ul style="list-style-type: none">• Teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest• Töötab lihtsamate allikatega
Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas

Lõiming pädevuste, läbivate teemade ja teiste õppeainetega:

Pädevused. Analüüsib enda teadmisi ja oskusi; organiseerib õpikeskkonda ja hangib õppimiseks vajaminevat teavet; väljendab end selgelt ja asjakohaselt; teeb koostööd ja arvestada teisi.

Läbivad teemad. Teabekeskond; elukestev õpe ja karjääri planeerimine; tehnoloogia ja innovatsioon; kultuuriline idrntiteet.

Õppeained. Eesti/vene keel ja kirjandus: suuline ja kirjalik eneseväljendamine, kirjalik tekst kui infoallikas. Kunsti- ja muusikaõpetus – kunsti- ja muusikateos kui ajalooline allikas.

4.3. Eluolu

Õppesisu	Õpitulemused
Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.	<ul style="list-style-type: none">• Kirjeldab mõnda minevikusündmust, mineviku inimeste eluolu• Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid• Väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu• Kasutab ajalookaarti

Lõiming pädevuste, läbivate teemade ja teiste õppeainetega:

Pädevused. Analüüsib põhjusi ja tagajärgi ning nendevahelisi seoseid; analüüsib oma teadmisi ja oskusi; teeb koostööd ning arvestab erinevaid arvamusi; mõistab minevikus toimunu seoseid tänapäevaga.

Läbivad teemad. Teabekeskond; tehnoloogia ja innovatsioon; kultuuriline idrntiteet.

Õppeained. Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt. Eesti/vene keel ja kirjandus: suuline ja kirjalik eneseväljendamine.

4.4. Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud

Õppesisu	Õpitulemused
Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul.	<ul style="list-style-type: none">• Kirjeldab mõnda minevikusündmust, inimeste eluolu minevikus• Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid• Väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu• Kasutab ajalookaarti

Lõiming pädevuste, läbivate teemade ja teiste õppeainetega:

Pädevused. Analüüsib põhjusi ja tagajärgi ning nendevahelisi seoseid; analüüsib oma teadmisi ja oskusi; teeb koostööd ning arvestab erinevaid arvamusi; mõistab minevikus toimunu seoseid tänapäevaga.

Läbivad teemad. Teabekeskond; tehnoloogia ja innovatsioon; kultuuriline idrntiteet.

Õppeained. Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt. Eesti/vene keel ja kirjandus: suuline ja kirjalik eneseväljendamine.

5. Füüsiline õpikeskkond

- 1) Valdava osa õpet korraldatakse klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.
- 2) Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldatakse õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul.
- 3) Kasutatakse ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid: ajalooatlased, kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud, käsiraamatud, elulooraamatud ja teabekirjandus, auvised, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid, illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid), IKT-põhised õppematerjalid.

6. Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Ajaloo õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade ajalooõpetuse õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemusi kontrollides jälgitakse teadmiste (ajaloolise sõnavara) ja oskuste tasakaalu. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

II kooliastme spetsiifilised hindamise vormid ja põhimõtted. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on II kooliastmes mitmekesised, sisaldavad suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, allikmaterjali ja piltidega, loovtööd ning jutustuse kirjutamist. Ajalooallikatega töötades analüüsitakse lisaks allika sisule allika usaldusväärsust info edasikandmisel. Üksikfaktide tundmisele eelistatakse olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Lühijutu ning kirjelduse puhul hinnatakse ülesehituse loogikat ja terviklikkust, mõistete ning märksõnade sobivust konteksti, stiili ja õigekirja. Kuna 5. klassis ei taotleta süstemaatiliste teadmiste ega oskuste kujundamist, peab sama põhimõtet järgima ka hinnates. Kontrollitöödega ei kontrollita enam kui üht õpitud teemat korraga.